

KÜRESEL BİR YALAN“BOR PAZARINDA REKABET” KÜRESEL BİR GERÇEK“BORON FUEL”

*M. Mustafa ÇINKI**

1856 yılından günümüze kadar geçen süreçte, ülkemiz özel sektör madencilğinde gelişen bir şey yok . Üstelik içinde bulunduğumuz dönem itibariyle, özelleştirme yada yapısal değişim, madencilikte hızla Cumhuriyet kazanımlarını tüketmeye başladı. Dün **Desmazüres, Mavrokardato** kardeşler, **Ugine Kuhlman, Gürşana, Pechiney, Borax Consolidated**,... gibi yabancılar ülkemizin toprakları altında yatan zenginliklerimize hangi gözle baktırsa, üzülen söylemek gerekir ki bugün de ülkemizde bazı çevreler, bizlere dayatılan küreselleşme gözlüklerinden aynı gözle bakıyor.

Hammadde satan sömürge bir ülke görünümümüzü hala koruyor, korumakla da kalmıyor pekiştiriyoruz. Tıpkı bir mirasyedi gibi, ülkemizin yenilenemez nitelikteki madenlerini yabancı endüstrilerin çıkarına cömertçe israf ediyoruz. Özellikle bor madenleri açısından ne-redeyse iki yüz yıldır tam anlamıyla bir fasit daire içerisindeyiz. Zor kazanıyor, geç kavırıyoruz. Bilgiye asla itibar etmiyor, teknolojiyle uzaktan yada yakından ilgilenmiyor, ilgi duymuyor, araştırmıyoruz. Varsa yoksa topraktan ben çıkarayım, ben satayım. Paralarda benim olsun, şeklindeki üçüncü dünya yaklaşımı ciddi bir handicap olarak önümüzde. 1978 yılında devlet tarafından yaratılan bor madenciligi konusundaki Anayasanın öngördüğü yasal düzenin varlığı hep itiraz konusu. Hatta kimimiz 1978 yılında özel sektöre ait bor işletme ruhsatlarının iptal edilerek bor madenlerinin işletmesinin devlet tarafından yapılmasını öngören 2840 sayılı yasadaki hareketle, Türkiye'nin Komünist bir uygulamaya yaptığı iddiasında. Kimimiz söz konusu yasal düzenlemelerin nasıl bertaraf edilerek bor pazarlaması imtiyazı sağladığını peşinde. Bazılarımızda 2840 sayılı yasayı; **IMF Başkanlığı, IMF Board of Governors, IMF – Executive Board, Dünya Bankası Başkanlığı**'na şikayet ediyor. Hiç kimse uluslararası pazarlama ve dağıtım ağları, kartel denetimi, yeni teknolojiler konusunda en ufak bir bilgiyi telaffuz etmiyor. Hiç kimse ülkemizden çıkan bor madenlerimizin nihai ürüne dönüşüncüye kadar neler yaşadığının neleri gördüğünün farkında değil. Ya da farkında olmak istemiyor! Sonuçta özelleştirme çabalarını ulusötesi bir tröst ve finans kapital kendi köşesinde tırnaklarını birbirine sürterek keyifle izliyor. En çok güldükleri ise bor madenlerine talip olanların rekabet edecekleri iddiası. Çünkü onlar dünyanın tek ham bor satıcısının Türkiye olduğunu biliyorlar.

PETROLÜN, KÖMÜRÜN VE NÜKLEER ENERJİNİN YERİNİ BOR ALIYOR.

Bor tuzlarının nerelerde kullanıldığını artık herkes biliyor. Bu yazıda hiç kimsenin bilmediklerini anlatmak sanırım bor tuzlarının neden kamu işletimi altında kalması gerektiğini kavramak açısından önemli. Bakalım; bizler bor madenini özelleştirelim mi tartışmalarını yaparken, yasal düzenlemelerimizi IMF, Dünya Bankası gibi kurumlara şikayet eder, onlardan medet ummaya, onların hükümete baskı yapmasını sağlamaya çalışırken dünyada neler oluyor?

* *Eti Holding Başmüfettişi mustafacinki@hotmail.com*

YAKITI BOR OLAN ARAÇLAR, BOR BATARYALARI , BOR HİDRİT YAKIT HÜCRELERİ KULLANIMDA HEM YEŞİL HEM TEMİZ ENERJİ

ABD’de uygulanmakta olan bir proje “The New Jersey Genesis Project” Amerikan hükümetinin bir çok ulusal enerji, teknoloji ticaret komisyon ve departmanları, birçok ulusal teknoloji şirketi ve bir çok Üniversite bu projenin partnerleri arasında yer alıyor. Bu proje partnerlerinden birisi oldukça önemli adı Millenium Cell, halka açık bir teknoloji şirketi ve Nasdaq endeksine dahil, borsada hisse kodu (MCEL) olarak işlem görüyor. Elindeki patentler ve uygulamaları oldukça ilginç. Bor bazlı bataryalar yapıyor. Bor hidrit yakıt pilleri yapıyor. Bor bazlı bataryalar cep telefonları, dizüstü bilgisayarlar gibi ileri teknoloji ürünlerinde çoktan kullanıl-maya başlanmış. Newyork sokaklarında bor hidrit yakıt hücrelerine sahip araçlar cirit atıyorlar. Yine ayrı bir çalışmaları olan bor motorları, otomotiv sektöründe yakında bomba gibi patlayacak, petrolün pabucunu dama atacak muhteşem bir teknoloji. Bor Motorları Elementer boru saf oksijenle yakıyor, petrol ve diğer alternatif enerji kaynaklarına oranla üstünlükleri saymakla bitirilemiyor. Sıfır emisyonlu, elementer bor yakıldıktan sonra atığı ayrı bir haznede tutuluyor, istenirse tekrar ya-kılıyor, çünkü biriken atık B2O3 yani bor. Bir diğer çarpıcı hususta Millenium Cell’in ortakları açısından ortaya çıkıyor. Ortaklarının hepsi tanıdık. Bunlar;

1. U.S. Borax; Bor üretim ve pazarlamasında Türkiye’nin çok yakından tanıdığı Ameri-kan bor tekeli. Rio Tinto adlı İngiliz sermayeli endüstriyel hammadde tröstü’nün alt şirketi,
2. Ballard Power Systems; Dünyanın en büyük Fuel cell (yakıt pili) üreticisi ve “The New Jersey Genesis Project” in önemli bir partneri,
3. DaimlerChrysler; otomotiv endüstri-sinin tartışmasız önde gelen dev firması,
4. Rohm & Haas; tüm kimyasal üreticilerin yakından tanıdığı, dünyanın lider sodyum bor hidrit üreticisi.

Her biri kendi alanında tekel olan dünyanın en büyüklerini bir araya getiren sizce ne olabilir? Bu yağız şirketlerin petrol devleriyle olan ilişkileri hangi boyuttadır? Bu gerçekler petrolün alternatifinin yakın bir gelecekte “Bor” olacağını, fazlaca bir açıklama ve tartışmaya gerek olmaksızın açık bir kanıtını teşkil etmiyor mu?

BİLİLEN ENERJİ SANTRALLERİNİN YERİNİ BOR FÜZYON SANTRALLERİ ALIYOR

Peki Türkiye’de kaç kişinin alternatif füzyon reaktörleri içinde yer alan bor füzyon reaktörlü enerji santrallerinden haberi var? Sanırım parmakla sayılacak kadar az bilim adamının. Çünkü onlar medyatik değil ve maalesef ülkemizdeki üniversite sistemi ve bilime verilen değer öz verili bilim adamlarımızı geçim sıkıntısı içinde öğütüyor. Bor tuzu üzerinde yüzen ülkemizin, ana sütü kadar ak ve helal , öz malı üzerindeki bilgisizlik ve bu bilgisizlikten kaynaklanan plansızlık, programsızlık, strateji yoksunluğu insanı kahreder boyutta. En yetkili kurumlarda bile bir sayfalık çalışma yok. Üniversiteler parasızlıktan kıvrıyor. Enerji konusunda özel sektör için teknoloji üretip dünyaya pazarlamak şimdilik bir hayal. **Florida Üniversitesi** alternatif füzyon reaktörleri araştırmalarına yıllardır ciddi bütçeler ayırıyor. Anılan üniversiteden üç fizik bilim adamı; Prof. Dr. **N. Rostoker**, araştırmacı fizikçi Dr. **M. Binderbauer** ve Prof. Dr. **H. Monkhorst** bir nükleer füzyon reaktör tasarladılar. Bu reaktör uranyum, toryum gibi radyoaktif yakıt istemiyor ve aynı zamanda radyoaktivite üretmiyordu. Tasarlanan bu reaktör doğal gaz çevrim santrallerini, termik santralleri, hidroelektrik santralleri , petrole dayalı enerji santrallerini tamamen ortadan kaldırıyordu. Tasarım Nükleer enerjinin üstünde avantajlara sahipti. Her şeyden önce nükleer olmasına rağmen radyoaktivite üretmiyordu. Bu nedenle büyük metropollerin

merkezlerine kurulabiliyor, bu sayede üretilen enerjiyi taşıyacak nakil hatları gibi sabit yatırımları ve nakil esnasındaki enerji kayıplarını ortadan kaldırıyor. Bu yeni reaktörlerin yakıtı “BOR”, Bilim Adamlarının ifadelerine göre günlük 200 gram bor’la 100MV enerji üretilecek. Söz konusu bilgileri içeren makale “**Science**” dergisinde 1997 yılında yayımlandı. Makalede söz konusu santrallerin 10 yıl içinde realize edileceği bildiriliyordu. Aradan geçen 5 yıl içerisinde önemli mesafelerin alındığı kuşkusuz. İnsan düşünmeden edemiyor. Acaba şu an kuzeyde bir yerlerde günde 200 gram borla, bor füzyon reaktörlerinden elde edilen enerjiyle ısıtılan, soğutulan, sanayisinin ihtiyacını karşılayan,... bir kent var mı? Nükleer reaktörler yerlerini bor reaktörlerine bıraktı mı?

HALA UYUYACAK, UYUTULACAK MIYIZ ?

İşte bor tuzu madenlerimizin bugünü ve geleceği açısından vazgeçilemez öne-mini ortaya koyan iki gelişme, kuşkusuz bu ve benzeri teknolojik gelişmeleri sayısız örneklerle desteklemek mümkün. Teknolojideki gelişmeler dikkate alındığında, ülkemizin bir enerji denizi üzerinde oturduğunu, yine bugün peşinden koştuğumuz petrol ve doğal gaz boru hatlarının, doğalgaz çevrim santrallerinin, termik santrallerin yakın bir gelecekte nimetten ziyade külfet haline gelmişliğini üzülenek izleyeceğiz. Biz yıllarımızı bor özelleştirmesini sağlamak üzere aklımızdan kuyrukları bir-birine değmeyen 40 tilki dolandırarak geçirirken, Amerikan özel sektörü ve üniversiteleri atı alıp üsküdarı geçiyor. Bu süreçte Amerika’da **U.S. Borax**’ın bor tekelinin kırılması için çalışılmıyor, tam tersine pekiştiriliyor . Peki Avrupa uyuyor mu? Hiç kuşkusuz hayır. İngiltere, Almanya, Fransa, Rusya bilime bilgiye değer verenler, her gün yeni bir buluşla bilime ve geleceğe katkıda bulunuyor ve teknolojiye yön veriyorlar. Bize düşense onların ürettiği bilgiye dayalı teknolojilerle, yine bizden aldıkları hammaddeye dayalı olarak ürettikleri harika ürünleri hayıflanarak tüketmek. Bilgiye ve teknolojiye dayalı ileri ekonomilerin önemli bir eksiği hammadde, bilgiyi ve teknolojiyi üretenler hammaddeyi üretmiyorlar. Ancak bununda kolay bir yolu var. O da hammadde kaynaklarını kontrol altında tutmak. Üstelik bu çok kolay bir yol. **“Sahip olamıyorsan kontrol altında tut ve lehine konuşlandır.”** Söz konusu yaklaşım, ülkemizde kullanılan bor tuzu teknolojilerine bakıldığında çok belirgin bir şekilde karşımıza çıkıyor. Bor teknolojileri konusunda ülkemizdeki ilk kademe rafinasyon zor bir uğraşın ardından **Etibank** tarafından kurulmuş, özel sektörde tek ciddi yatırım. **Şişecam** tarafından kurulan **Cam Elyaf Sanayi A.Ş.** 1970 yılında *Japon Nippon Glass* teknolojisiyle kurulan fabrika 30.000 ton/yıl kapasiteye sahip. Aynı zamanda **Cam Elyaf Sanayi A.Ş.** de, yeni bir cam elyafı tesisini tek başına kurabilecek knowhow ve teknoloji var. Ancak ülkemizde nedense bir ikinci fiber(cam elyafı) üretici yok. Dahası yapmak isteyende yok. 3 milyon tonluk bir pazarda ihmal edilebilir bir üretim, 30 bin ton cam elyafı. Bu bile Avrupa’nın **Saint Gobain** isimli dev holdingini, Amerikanın pembe panteri **Owens Corning Fiberglass**’ı rahatsız ediyor. Avrupa ve ABD de yerleşik teknoloji üreten firmalar ve bor kullanıcıları ülkemizden bor almalarına karşın teknoloji transferi yapmıyorlar. Bu hususu İTÜ Kimya Mühendisliği öğretim üyesi Prof. Dr. A. N. Bulutçu *“Özelleştirmenin Gölgesindeki Borlarımızın Durumu”* adlı çalışmasında bakın nasıl açıklıyor. *“Yıllar boyunca karşılaştığım ve kendisine uzman dediğimiz yabancı ülke mühendisleri kendi gerçek bilgilerini anlatmaktan kaçınmış ve gerekçe olarak etik kavramına sığınmışlardır. Bu uzmanlar genelde “sizin deneyimlerinizi başkalarına anlatsak hoşunuza gider miydi, bu nedenle filanca firmada (Kvarner Metal) edindiğim deneyimleri size iletemem”* diyebilmektedir. Bu cevap etik açısından doğru olabilir, ama bu durumda karşımızdaki kişinin uzmanlığı hiç bir işimize yaramaz. Tüm bu olaylar kendi teknolojimizi kendimiz yaratmamız, kendi proses sorunlarımızın kendimizce çözümlememiz gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. Dünya bor üretimine bakıldığında hacim itibarıyla son 5 yıldır Dünyanın liderliğini Türkiye almıştır. Dünya ham bor tüketiminin %95’ini Türkiye

karşılmakta. Bir diğer üretici **U.S. Borax**, kesinlikle ham bor ihracatı yapmamaktadır. Avrupa bor endüstrisi, Uzakdoğu ve Asya tamamen Türk borlarına bağımlıdır. Türkiye'nin ihracatı ağırlıklı olarak Amerika'da; **Owens Corning, American Borat Company, PPG** Firmalarına, Avrupa'da; **E.On A.G ,Solvey, Saint Gobain** firmalarına yapılmaktadır. Uzak doğu ve Asya'yı besleyenler bizden ham bor alanlar. Çünkü oralarda kullanılan teknoloji ve fabrikalar da bunların. Ülkemizden bor alanlar, teknolojilerini pazarın hammadde kaynağına uzak bölgelere götürüp oralarda fabrikalar kuruyorlar ancak, hammadde kaynağına teknolojilerini getirme ve fabrika kurma yolunu benimsemiyorlar. Çünkü Türkiye'nin kendilerine rakip olmasını istemiyorlar. Türkiye'nin Avrupa ve ABD'ye rakip olması halinde 1 Trilyon Doların üzerindeki ileri endüstri pazarını Türkiye ile paylaşmak zorunda kalacaklar. İşin garip yanı Türkiye ham bor ihracatı yaptığı sürece bu hak etmediğimiz çarpık durum sonsuza kadar devam edecek. Keza bir o kadar garip ve çarpık yaklaşımda, özelleştirmeyi savunanların ham bor ihraç ederek rekabet edeceklerine inanması. Tıpkı yel değirmenlerine saldıran Don Kişot'un devlerle savaştığına inanması gibi. Türkiye'den başka ham bor satıcısının olmadığı bir pazarda rekabet, ama kimle? Keza rafine ürünlerdeki rekabette aynı çerçeve içinde. Türkiye, Avrupa ve Amerika'da kendi sattığı ham borlardan üretilen rafine ürünlerle rekabet ediyor.

ASLINDA ETMİYOR! AVRUPA VE AMERİKA KAPASİTE YETERSİZLİĞİ NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN RAFİNE ÜRÜN AÇIĞINI MECBUREN TÜRKİYE'DEN KARŞILIYOR.

“Sahip olamıyorsan kontrol altında tut ve lehine konuşlandır” biçiminde gelişen Türk borlarına karşı 10'u geçme-yen Avrupa ve ABD şirketlerinin stratejisini Türkiye'deki özelleştirme yanlıları da destekliyorlar. Diğer önemli bir bulgu da özelleştirme çabalarının arkasında yabancılarında görülmesi, Çünkü onların arzuları bor madenlerimizi ileri ürünlere dönüştürerek ihraç değil, ham olarak ihraç etmek. Özelleştirme aynı zamanda üretici sayısını arttıracığından, iç piyasada oluşturulan dünya bor pazarına uygun tekelci yapı, tüketici oligopolü açısından manüple edilerek yerli ham bor üreticilerini ülke ekonomisi aleyhine gelişen çirkin bir rekabetin ortasında bırakacaktır. Ülkemizin bu konuda 1978 öncesi çok acı deneyimleri var-dır. Sonuç olarak ifade etmek gerekir ki; Türkiye, bir an önce ham ve öğütülmüş bor ihracatını kesmelidir. Bor tuzlarının taşıdığı stratejik önem ve bu önemin her geçen gün arttığı dikkate alınarak bor tuzlarının devlet eliyle işletilmesini sağlayan **2840 sayılı yasa** korunmalıdır. **3213 sayılı Maden Kanununun 49. maddesindeki** düzenleme kaldırılarak bor tuzları işletim tekel hakkının istisnasız bir şekilde devlet elinde toplanması sağlanmalıdır. Dünya bor pazarında ortaya çıkacak boşluğun hızla Özel sektör tarafından kurulacak ileri bor endüstrileri ile doldurulması gerekir. Bu hususun süratle gerçekleştirilmesi için özel sektör teşvik edilmelidir. Ham ve öğütülmüş bor ihracatının kesilmesi bor endüstrisi yatırımları açısından ülkemizi bir cazibe merkezi haline getirecektir. Bu aynı zamanda bor uç ürünlerini kullanan ileri teknolojilerin ülkemize gelmesi sonucunu doğuracaktır. Tüm bunların anlamı ise 1 Trilyon Doları aşan bir pazardan ülkemizin önemli bir pay almasıdır. Tabiatın sunduğu bor nimetinin bedelini bu toprakları kaniyle sulayarak ödeyen Türk ulusu bu kaynaktan yeteri kadar faydalanmalı ve sermaye yapılarına ait oldukları sermaye gruplarına bakıldığında 3'ü geçmeyen çok uluslu şirketler, bu hususta Türkiye'ye gereken saygıyı göstermelidir. Bize düşense; üstümüze serpili ölü toprağını şöyle bir silkinip atmak ve birkaç yabancımanın hazırladığı, bor madenlerinin 2840 sayılı kanun kapsamından çıkaracak, kanun tasarılarının yasallaşmasını sağlayacak vatana ve millete ihanetle eşdeğer girişimlerden özenle uzak durmaktır.

Bu makale, www.kemalist.org sitesine gönderilmiş ve yayınlanmıştır